ជំពូកទី១

ការប្រឈមមុខនឹងរបបផ្តាច់ការ

អស់រយៈពេលច្រើនឆ្នាំកន្លងទៅថ្មីៗនេះ របបផ្តាច់ការមួយចំនួន ដែលមានប្រភពក្នុងស្រុក និងក្រៅស្រុក បានដួលរលំ នៅពេលដែលជួបប្រឈមមុខជាមួយនឹងប្រជាពលរដ្ឋ ដែលមានស្មារតីរឹងប៉ឹង និងការប្រមូលគ្នាជាក្រុម ។ របបផ្តាច់ការខ្លះទាំងនោះហាក់ដូចជាមានភាពមាំមួន ដែលគ្មាននរណាអាចប៉ះពាល់បាន ប៉ុន្តែទីបំផុតពុំមានលទ្ធភាពប្រឈមមុខតទល់នឹងប្រជាពលរដ្ឋ ដែលសហការគ្នា រើបម្រះបដិសេធមិនធ្វើតាមបញ្ជា ខាងផ្នែកនយោបាយ សេដ្ឋកិច្ច និងខាងសង្គមកិច្ច ។

តាំងពីឆ្នាំ១៩៨០ របបផ្តាច់ការមួយចំនួនបានដួលរលំ នៅចំពោះមុខការរើបម្រះអហិង្សា របស់ប្រជាពលរដ្ឋ នៅប្រទេសអេស្តូនៀ (Estonia) ឡាតវៀ (Latvia) លីធូអានៀ (Lithuania) ប៉ូឡូញ (Poland) អាឡឺម៉ង់ខាងកើត (East Germany) ឆេកូស្លូវ៉ាគី (Czechoslovakia) ស្លូវេនៀ (Slovenia) ម៉ាដាហ្គាស្កា (Madagascar) ម៉ាលី (Mali) បូលីវៀ (Bolivia) និងហ្វីលីពីន (Philippines) ។ ការប្រឆាំងអហិង្សាបានជំរុញអោយមានចលនាទៅរកលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យទៅមុខ នៅក្នុងប្រទេស នេប៉ាល់ (Nepal) សំប៊ៀ (Zambia) កូរ៉េខាងត្បូង (South Korea) ឈីលី (Chile) អាហ្សង់ទីន (Argentina) ហៃទី (Haiti) ប្រេស៊ីល (Brazil) អ៊ុយរូហ្គាយ (Uruguay) ម៉ាឡាវី (Malawi) ប៊ុលហ្គារី (Bulgaria) ហុងគ្រី (Hungary) ស្សែរ៉េ (Zaire) នីហ្សេរី (Nigeria) និងតំបន់ផ្សេងៗនៃអតីតសហភាពសូវៀត (ដើរតួយ៉ាងសំខាន់ ក្នុងការធ្វើ

អោយពួកជ្រុលនិយមបរាជ័យក្នុងការប៉ុនប៉ងធ្វើរដ្ឋប្រហារ ក្នុងខែសីហា ឆ្នាំ១៩៩១) ។

លើសពីនេះទៅទៀត នយោបាយរើបម្រះ[១] ពីសំណាក់ពលរដ្ឋ ក៏បានកើតឡើងក្នុងប្រទេសចិន ភូមា ទីបេ ក្នុងរយៈពេលប៉ុន្មានឆ្នាំថ្មីៗនេះដែរ ។ ថ្វីបើការតស៊ូទាំងនោះពុំបាននាំមកនូវការបញ្ចប់របបផ្តាច់ការឬក៏ការកាន់កាប់ក៏ដោយ ក៏ការតស៊ូទាំងនោះបានបង្ហាញអោយសហគមន៍អន្តរជាតិឃើញ ភាពសាហាវនៃរបបជិះជាន់ ហើយបានផ្តល់អោយពលរដ្ឋទាំងនោះ នូវបទពិសោធន៍ដ៏មានតំលៃ សំរាប់ការតស៊ូបែបនេះ ។

ការដួលរលំនៃរបបផ្តាច់ការនៃប្រទេសទាំងប៉ុន្មានខាងលើនេះ ច្បាស់ជាពុំបានលុបបំបាត់នូវបញ្ហាទាំងឡាយដែលមាននៅក្នុងសង្គមទាំងនោះឡើយ ៖ ភាពក្រីក្រ ឧក្រិដ្ឋកម្ម កិច្ចការរដ្ឋបាលដែលពុំមានប្រសិទ្ធភាព និងការបំផ្លិចបំផ្លាញធម្មជាតិ ដែលជារឿយៗ ជាស្នាដៃនៃរបបឃោរឃៅទាំងនោះ ។ ប៉ុន្តែការដួលរលំនៃរបបទាំងនោះបានធ្វើអោយអ្នករងគ្រោះរួចពីការជិះជាន់ មានការធូរស្បើយ ហើយបើកផ្លូវអោយមានការកសាងសង្គមទាំងនោះឡើងវិញ ជាមួយនឹងនយោបាយប្រជាធិបតេយ្យ សេរីភាពបុគ្គល និងយុត្តិធម៌សង្គម ។

---

[១] លោករ៉ូបឺត ហែលវី (Robert Helvey) បានប្រើពាក្យនេះជាលើកដំបូង ។ "នយោបាយរើបម្រះ" គឺជាការតស៊ូអហិង្សា (បាតុកម្ម ការមិនធ្វើសហការ និងការធ្វើអន្តរាគមន៍) ដែលគេ អនុវត្តន៍យ៉ាងសកម្មយ៉ាងមានះ សំរាប់គោលបំណងនយោបាយ ។ ពាក្យនេះគេបានប្រើជាដំបូង ដើម្បីបំបាត់ការយល់ច្រឡំ និងការយល់ខុសដែលកើតឡើងពីការចាត់ទុកការតស៊ូ អហិង្សាជាមួយនឹង "អំពើអហិង្សា" ក្នុងន័យសាសនាសីលធម៌ និងការនិយមសន្តិភាព ។ " ការរើបម្រះ " មានន័យថា គឺជាការតទល់នឹងអាជ្ញាធរដោយគ្រោងទុក តាមរយៈការមិនគោរព ដោយមិនចុះញ៉ម ។ "នយោបាយរើបម្រះ" រៀបរាប់អំពីសភាពការដែលគេធ្វើសកម្មភាព (នយោបាយ) ជាមួយនឹងគោលបំណង (អំណាចនយោបាយ)។ គេប្រើពាក្យនេះជាអាទិ៍ សំរាប់រៀបរាប់អំពីសកម្មភាពរបស់ប្រជាពលរដ្ឋ ដើម្បីដណ្តើមយកពីរបបផ្តាច់ការ នូវការគ្រប់គ្រងស្ថាប័នរដ្ឋបាល តាមរយៈការវាយប្រហារដោយឥតឈប់ឈរទៅលើប្រភពអំណាច ហើយ និងប្រើប្រាស់ការរៀបចំផែនការយុទ្ធសាស្ត្រ និងការដាក់អនុវត្តន៍ ។ នៅក្នុងសៀវភៅនេះ ពាក្យ "នយោបាយរើបម្រះ" "ការប្រឆាំងអហិង្សា" និង "ការតស៊ូអហិង្សា" មានន័យដូចគ្នា ថ្វីបើពាក្យទាំងពីរចុងក្រោយ ជាទូទៅនិយាយអំពីការតស៊ូ ដើម្បីគោលបំណងទូលំទូលាយ (បញ្ហាសង្គម សេដ្ឋកិច្ច ចិត្តសាស្ត្រ ជាដើម) ។

បញ្ហាដែលនៅមានបន្ត

ជាការពិត គេបានសង្កេតឃើញមានចរន្តទៅរកលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ និងសេរីភាពនៅក្នុងពិភពលោក ក្នុងប៉ុន្មានទសវត្សកន្លងទៅនេះ ។ យោងទៅតាមអង្គការហ្វ្រីដុមហោស (Freedom House) ដែលបានចងក្រងជារៀងរាល់ឆ្នាំ នូវការសិក្សាអន្តរជាតិមួយ អំពីប្រភេទនៃសិទ្ធិនយោបាយនិងសេរីភាពស៊ីវិល ចំនួនប្រទេសទូទៅក្នុងលោក ដែលគេអាចចាត់ទុកថាមាន "សេរីភាព" បានកើនឡើងជាច្រើន ក្នុងរយះពេល ៣០ឆ្នាំកន្លងទៅនេះ[២] ៖

	សេរីភាពពេញលេញ	សេរីភាពខ្លះ	គ្មានសេរីភាព
១៩៧៤	៤១	៤៨	៦៣
២០០៤	៨៩	៥៤	៤៩

ប៉ុន្តែ ចរន្តដ៏ល្អនេះ បានជួបប្រទះនឹងការរាំងស្ទះខ្លះ ដោយសារនៅមានពលរដ្ឋមួយចំនួនធំទៀត ដែលកំពុងរស់នៅក្រោមអំណាចផ្តាច់ការ ។ មកទល់នឹងខែមករា ឆ្នាំ១៩៩៣ ៣១ភាគរយនៃប្រជាពលរដ្ឋពិភពលោកដែលមានទាំងអស់ ៥.៤៥០លាននាក់ បានរស់នៅក្នុងប្រទេសនិងដែនដី ដែលគេកំណត់ថា "គ្មានសេរីភាព"[៣] គឺជាទីកន្លែងដែលគេរាំងយ៉ាងតឹងតែងមិនអោយមានសិទ្ធិនយោបាយ និងសេរីភាព ស៊ីវិល ។ ក្នុងឆ្នាំ២០០៤ ប្រទេស ដែនដីចំនួន ៤៩កន្លែងនៅក្នុងប្រភេទ "គ្មានសេរីភាព" បានស្ថិតនៅក្រោមអំណាចផ្តាច់ការយោធា (ដូចជានៅប្រទេសភូមា និងស៊ូដាន [Sudan]) របបរាជានិយមផ្តាច់ការ (ដូចជា ប្រទេសសូឌីអារេប៊ីយ៉ា [Saudi Arabia] នេប៉ាល់

---

[២] ហ្វ្រីដុមហោស (Freedom House) *សេរីភាពក្នុងពិភពលោក : ការស្រង់ស្ថិតិប្រចាំឆ្នាំអំពីសិទ្ធិនយោបាយ និងសេរីភាពស៊ីវិល* (ញូវយ៉ក [New York] ហ្វ្រីដុមហោស ឆ្នាំ២០០៤) ។

[៣] ហ្វ្រីដុមហោស *សេរីភាពក្នុងពិភពលោក* ១៩៩៣ ទំព័រទី ៤ ។

[Nepal] និងប៊ូថាន [Bhutan]) គណបក្សនយោបាយផ្តាច់ការ (ដូចជាប្រទេសចិន និងកូរ៉េខាងជើង) ពួកឈ្លានពានបរទេស (ដូចជានៅទីបេ) ឬក៏ស្ថិតនៅក្នុងស្ថានភាពអន្តរកាល ។

ក្នុងពេលបច្ចុប្បន្ននេះ ប្រទេសជាច្រើនស្ថិតនៅក្នុងដំណាក់ការដែលមានការប្រែប្រួលយ៉ាងខ្លាំង ខាងសេដ្ឋកិច្ច នយោបាយ និងសង្គម ។ ថ្វីបើចំនួនប្រទេសដែលមានសេរីភាពពេញលេញ បានកើនឡើងក្នុងរយៈពេល៣០ឆ្នាំកន្លងទៅនេះក្តី ក៏នៅមានគ្រោះថ្នាក់ច្រើនទៀត ដោយសារប្រជាជាតិជាច្រើន ក្នុងដំណាក់ការដែលមានការប្រែប្រួលខ្លាំងនេះ នឹងវិវត្តន៍ថយក្រោយទៅរករបបផ្តាច់ការដែលមានរូបភាពថ្មី ។ ក្រុមយោធា ពួកបុគ្គលដែលមានមហិច្ឆតា អ្នកជាប់ឆ្នោត និងគណបក្សនយោបាយ នឹងខំខ្នះខ្នែងដាក់បង្ខំអោយគេឯទៀតធ្វើតាមបំណងរបស់ខ្លួន ។ ការធ្វើរដ្ឋប្រហារ ជាព្រឹត្តិការណ៍ដែលនឹងកើតមានឡើងជាធម្មតា ។ គេនឹងនៅតែរំលោភសិទ្ធិមនុស្ស និងសិទ្ធិនយោបាយរបស់ប្រជាពលរដ្ឋមួយចំនួនធំតទៅទៀត ។

គឺជាសំណាងអាក្រក់ ដែលអតីតកាលនៅតែតាមជាប់ជាមួយយើង ។ បញ្ហារបបផ្តាច់ការមានកំរិតជ្រៅណាស់ ។ ប្រជាពលរដ្ឋក្នុងប្រទេសជាច្រើនបានឆ្លងកាត់បទពិសោធន៍រាប់ទសវត្ស ឬក៏សតវត្សនៃការជិះជាន់ ដែលមានប្រភពក្នុងស្រុកឬក៏ពីបរទេស ។ ជារឿយៗ ភាពចុះញ៉មដោយមិនតវ៉ាទៅអ្នកកាន់អំណាច បានក្លាយទៅជាការធម្មតា ។ នៅក្នុងករណីជ្រុលហួសហេតុ ស្ថាប័នសង្គម នយោបាយ សេដ្ឋកិច្ច ឬក៏សាសនា ដែលស្ថិតនៅក្រៅការគ្រប់គ្រងរបស់រដ្ឋ បានត្រូវគេធ្វើអោយចុះខ្សោយ ដាក់ជាចំណុះ ឬក៏ជំនួសដោយស្ថាប័នថ្មី ដែលរដ្ឋនិងគណបក្សកាន់អំណាចប្រើប្រាស់ដើម្បីគ្រប់គ្រងសង្គមទាំងមូល ។ ប្រជាពលរដ្ឋបានត្រូវគេបំបែកអោយទៅជាអង្គភាពតូចៗ (ក្លាយទៅជាមនុស្សឯកោមួយក្រុមដ៏ធំ) ដែលពុំអាចធ្វើការជាមួយគ្នា ដើម្បីអោយបានសេរីភាព និងអោយមានទំនុកទុកចិត្តគ្នាទៅវិញទៅមក ឬក៏ធ្វើការអ្វីមួយកើតដោយមហាជនខ្លួនឯង ។

គេអាចទស្សន៍ទាយផលវិបាកនៃការបំបែកនេះបានយ៉ាងច្បាស់លាស់ ។ ប្រជាពលរដ្ឋត្រូវចុះខ្សោយ ខ្វះការទុកចិត្តខ្លួនឯង ហើយគ្មានសមត្ថភាពនឹងតស៊ូ

ប្រឆាំង ។ ជារឿយៗ ប្រជាពលរដ្ឋមានការភ័យខ្លាច មិនហ៊ាននិយាយ សូម្បីជាមួយគ្រួសារនិងមិត្តភក្តិ អំពីការដែលគេស្អប់របបផ្តាច់ការ និងការដែលគេស្រេកឃ្លានចង់បានសេរីភាព ។ ជារឿយៗ អ្នកទាំងនោះមិនហ៊ានគិតគួរអោយមែនទែន អំពីការប្រឆាំងជាសាធារណៈឡើយ ។ គេនាំគ្នាចោទសួរថា តើគំនិតប្រឆាំងនេះនឹងមានប្រយោជន៍អ្វី? ម្ល៉ោះហើយ គេនឹងទទួលយក ការរងទុក្ខវេទនាដែលគ្មានន័យ និងអនាគតមួយដែលគ្មានសង្ឃឹម ។

សភាពការណ៍ក្នុងរបបផ្តាច់ការបច្ចុប្បន្ន ប្រហែលជាយ៉ាប់យ៉ឺនជាងពីពេលមុន ។ ក្នុងអតីតកាល អ្នកខ្លះប្រហែលជាបានសាកល្បងធ្វើការប្រឆាំង ។ ការប្រឆាំងរបស់មហាជន និងបាតុកម្មដែលមានរយៈពេលខ្លី បានកើតមានឡើង ។ ទឹកចិត្តប្រហែលជាពុះកញ្ជ្រោលក្លៀវក្លាមួយរយៈពេល ។ ពេលខ្លះទៀត បុគ្គលម្នាក់ៗនិងក្រុមតូចៗអាចធ្វើសកម្មភាពដ៏ក្លាហាន ប៉ុន្តែពុំបានផ្តល់ជាផលធំដុំ ក្រៅពីបង្ហាញគោលការណ៍ ឬក៏គ្រាន់តែជាការរើបម្រះ ។ ទោះបីជាបុព្វហេតុទាំងឡាយថ្លៃថ្លាបែបណាក៏ដោយ សកម្មភាពប្រឆាំងទាំងនោះ ជារឿយៗ មិនគ្រប់គ្រាន់ ដើម្បីបំបាត់ការភ័យខ្លាចរបស់ពលរដ្ឋ និងបំបាត់ទំលាប់គោរពតាមបញ្ជាគេ ដែលជាកត្តាចាំបាច់ដើម្បីរំលំរបបផ្តាច់ការ ។ គួរអោយអាណិតអាសូរ សកម្មភាពទាំងនោះ ប្រហែលជាបានត្រឹមតែបង្កើនការឈឺចាប់ និងការបាត់បង់ជីវិត មិនមែនជាការនាំទៅរកជ័យជំនះ ឬក៏សេចក្តីសង្ឃឹមទាល់តែសោះ ។

សេរីភាពតាមរយៈអំពើហិង្សា

តើគេត្រូវធ្វើយ៉ាងណា ក្នុងកាលៈទេសៈបែបនេះ ? មធ្យោបាយជាក់ស្តែងនានា ហាក់ដូចជាពុំបានការ ។ ឧបសគ្គខាងរដ្ឋធម្មនុញ្ញនិងច្បាប់ ការវិនិច្ឆ័យរបស់តុលាការ និងមតិសាធារណជន ជាធម្មតាត្រូវបានពួកផ្តាច់ការបំភ្លេចចោល ។ គេអាចយល់បានអំពីការសន្និដ្ឋានដែលមានជារឿយៗថា ក្នុងការតបតទៅនឹងអំពើឃោរឃៅ ការធ្វើទារុណកម្ម ការបាត់ខ្លួនមនុស្ស និងឃាតកម្មនានា មានតែអំពើហិង្សា

ទេ ដែលអាចបញ្ចប់របបផ្តាច់ការបាន ។ ជួនកាល អ្នករងគ្រោះដែលក្តៅក្រហាយ បានរៀបចំធ្វើការប្រយុទ្ធប្រឆាំងពួកផ្តាច់ការឃោរឃៅ ដោយប្រើមធ្យោបាយយោធា និងហិង្សាដែលគេអាចប្រមូលបាន ទោះបីជ័យជំនះមានកំរិតតិចតួចបែបណាក៏ដោយ ។ អ្នកទាំងនេះ ជារឿយៗ ចូលប្រយុទ្ធយ៉ាងក្លាហាន សុខចិត្តរងគ្រោះ និងលះបង់ជីវិត ។ ជួនកាល គេទទួលបានជោគជ័យដែលគួរអោយកត់សំគាល់ ប៉ុន្តែគេកម្រនឹងឈ្នះបានសេរីភាពណាស់ ។ ការបះបោរតាមអំពើហិង្សា អាចនឹងនាំអោយមានការសង្កត់សង្កិនដ៏ឃោរឃៅកាន់តែខ្លាំង ដែលជាហេតុធ្វើអោយប្រជាពលរដ្ឋអស់សង្ឃឹមជាងមុនទៅទៀត ។

ប៉ុន្តែទោះបីជាមធ្យោបាយហិង្សាមានលក្ខណៈល្អប្រសើរបែបណាក៏ដោយ គេដឹងអំពីចំណុចមួយយ៉ាងច្បាស់លាស់ ។ *តាមរយៈការដាក់ជំនឿទៅលើមធ្យោបាយហិង្សា គេបានជ្រើសរើសយកការតស៊ូមួយប្រភេទ ដែលពួកជិះជាន់មានប្រៀបស្ទើរគ្រប់ពេលវេលា* ។ ពួកផ្តាច់ការមានមធ្យោបាយគ្រប់គ្រាន់ ដើម្បីអនុវត្តអំពើហិង្សាអោយបានខ្លាំងក្លា ។ ទោះបីជាពួកប្រជាធិបតេយ្យអាចបន្តមធ្យោបាយបែបនេះ ក្នុងរយៈពេលខ្លីឬយូរយ៉ាងណាក៏ដោយ ទីបំផុត គេពុំអាចជៀសផុតពីការពិតដ៏ជូរចត់អំពីការប្រើកំលាំងយោធានោះទេ ។ ពួកផ្តាច់ការមានប្រៀបខាងគ្រឿងអាវុធយោធា គ្រាប់រំសេវ ការដឹកជញ្ជូន និងកំលាំងទ័ព ស្ទើរគ្រប់កាលៈទេសៈ ។ ទោះជាមានសេចក្តីក្លាហានបែបណាក៏ដោយ ពួកប្រជាធិបតេយ្យពុំអាចប្រកួត (ស្ទើរគ្រប់ករណី) តាមបែបនេះបានឡើយ ។

នៅពេលដែលគេទទួលស្គាល់ថា ការបះបោរតាមកំលាំងយោធាធម្មតាពុំមានភាពជាក់ស្តែង អ្នកប្រឆាំងខ្លះបែរទៅគាំទ្រសង្គ្រាមឆ្មក់ព្រៃ ។ ប៉ុន្តែសង្គ្រាមឆ្មក់ព្រៃកម្រផ្តល់ផលប្រយោជន៍ ដល់ប្រជាពលរដ្ឋដែលគេជិះជាន់ ឬក៏អ្នកគាំទ្រលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ ។ សង្គ្រាមព្រៃពុំអាចផ្តល់នូវការដោះស្រាយអោយច្បាស់លាស់ទេ ជាពិសេស នៅពេលដែលការខូចខាតក្នុងចំណោមប្រជាពលរដ្ឋអាចមានកំរិតធ្ងន់ធ្ងរ ។ មធ្យោបាយនេះគ្មានការធានាមិនអោយបរាជ័យនោះឡើយ ថ្វីបើគេមានទ្រឹស្តីគាំទ្រ និងការវែកញែកយុទ្ធសាស្រ្ត ហើយជួនកាលមានទាំងការគាំទ្រពីសំណាក់អន្តរជាតិ

ទៀតផងក៏ដោយ ។ ជារឿយៗ ការតស៊ូតាមព្រៃនេះ ត្រូវការពេលវេលាយូរអង្វែង ។ ប្រជាពលរដ្ឋច្រើនតែត្រូវខ្ចាតចេញពីទីលំនៅ ជាមួយនឹងការរងគ្រោះឈឺចាប់ឥត ឧបមា ដោយសារតែពួកកាន់អំណាចផ្តាច់ការ ។

ទោះបីបានជោគជ័យក៏ដោយ ការតស៊ូសង្គ្រាមព្រៃ ជារឿយៗ នាំមកនូវ ផលវិបាកក្នុងរយៈពេលវែងឆ្ងាយ ។ ភ្លាមៗនោះ របបដែលគេវាយប្រហារ នឹងកាន់ តែផ្តាច់ការឡើង ក្នុងការតបតរបស់គេ ។ ប្រសិនបើពួកទ័ពព្រៃបានទទួលជោគជ័យ នៅទីបំផុត របបថ្មីដែលលេចចេញឡើង ច្រើនតែផ្តាច់ការជាងរបបមុន ដោយសារ បុព្វហេតុពីរ ។ ទីមួយ គឺកំលាំងទ័ពមានកាន់តែច្រើន តាមការរួមបញ្ចូលគ្នា រវាង ពួកយោធាព្រៃនិងពួកយោធាចាស់ ។ ទីពីរ នៅពេលតស៊ូ ឯករាជភាពនៃស្ថាប័ន សង្គមនានាបានត្រូវចុះខ្សោយ ឬក៏ខូចខាត ។ អង្គការទាំងនេះ មានតួនាទីយ៉ាង សំខាន់ក្នុងការរៀបចំ និងពង្រឹងសង្គមប្រជាធិបតេយ្យ ម៉្លោះហើយ គេមិនត្រូវអោយ ចុះខ្សោយទេ ។ ពួកអ្នកប្រឆាំងនឹងរបបផ្តាច់ការ គួរតែរិះរកមធ្យោបាយផ្សេងទៀត ។

រដ្ឋប្រហារ ការបោះឆ្នោត អ្នកស្រោចស្រង់ពីបរទេស

រដ្ឋប្រហារយោធាប្រឆាំងនឹងរបបផ្តាច់ការហាក់ដូចជាមធ្យោបាយមួយ ដែល ងាយស្រួល និងឆាប់បំផុត សំរាប់រំលំរបបឃោរឃៅ ។ ប៉ុន្តែមធ្យោបាយនេះ មាន បញ្ហាធំៗមួយចំនួន ។ សំខាន់ជាងនេះទៅទៀត រដ្ឋប្រហាររក្សាទុកដដែល នូវការចែក អំណាចមិនត្រឹមត្រូវបច្ចុប្បន្ន រវាងប្រជាពលរដ្ឋ និងពួកថ្មីដែលគ្រប់គ្រងរដ្ឋបាល និង កងកំលាំងយោធារបស់គេ ។ ការដកយកបុគ្គលណាម្នាក់ ឬមនុស្សមួយក្រុមចេញ ពីតំណែងគ្រប់គ្រង ប្រហែលគ្រាន់តែជាការអនុញ្ញាតអោយក្រុមមួយទៀត មកចូល ជំនួសតែប៉ុណ្ណោះ ។ ជាទ្រឹស្តី ក្រុមថ្មីនេះហាក់ដូចជាមានឥរិយាបថ (អាកប្បកិរិយា) ធូរជាងពួកមុន និងប្រហែលជាអនុញ្ញាតអោយមានកំណែទំរង់តាមលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ មួយកំរិត ។ ប៉ុន្តែ ការពិតប្រហែលជាផ្ទុយពីនេះទៅវិញ ។

ក្រោយពីបានពង្រឹងជំហរគេហើយ ក្រុមថ្មីអាចក្លាយទៅជាឃោរឃៅ ហើយ

និងមានមហិច្ឆតាជាងក្រុមចាស់ ។ បន្ទាប់មក ក្រុមថ្មីដែលប្រជាពលរដ្ឋបានដាក់សេចក្ដីសង្ឃឹមទៅលើនេះ នឹងអាចធ្វើអ្វីទាំងអស់ទៅតាមចំណង់ ដោយគ្មានរវល់នឹងលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ ឬក៏សិទ្ធិមនុស្ស ។ នេះគឺជាការដោះស្រាយបញ្ហារបបផ្ដាច់ការដែលគេមិនអាចទទួលយកបាន ។

របបផ្ដាច់ការមិនទទួលយកការបោះឆ្នោតថា ជាឧបករណ៍មួយដ៏សំខាន់ សំរាប់ការផ្លាស់ប្ដូរខាងនយោបាយទេ ។ របបផ្ដាច់ការខ្លះ ដូចជានៅលោកខាងលិច ដែលស្ថិតនៅក្រោមការគ្រប់គ្រងរបស់សូវៀត បានរៀបចំអោយមានការបោះឆ្នោត ដើម្បីអោយមានរូបភាពជាលក្ខណៈប្រជាធិបតេយ្យ ។ ប៉ុន្តែការបោះឆ្នោតទាំងនោះ គ្រាន់តែជាការស្រង់មតិដែលគេគ្រប់គ្រងយ៉ាងហ្មត់ចត់ ដើម្បីអោយសាធារណជនយល់ព្រមទទួលយកបេក្ខជន ដែលពួកផ្ដាច់ការបានជ្រើសរើសយ៉ាងប្រយ័ត្នប្រយែងទុកជាមុន ។ ពួកផ្ដាច់ការដែលស្ថិតនៅក្រោមការគាបសង្កត់ណាមួយ ជួនកាលអាចយល់ព្រមអោយមានការបោះឆ្នោត ប៉ុន្តែបន្ទាប់មក គេនឹងលែលកបន្លំសន្លឹកឆ្នោត ដើម្បីអោយពួកអាយ៉ងស៊ីវិលបានចូលទៅក្នុងរដ្ឋាភិបាលថ្មី ។ ប្រសិនបើបេក្ខជនក្រុមប្រឆាំងបានត្រូវគេអនុញ្ញាតអោយឈរឈ្មោះចូលប្រកួត ហើយជាប់ឆ្នោត ដូចជា នៅប្រទេសភូមាក្នុងឆ្នាំ១៩៩០ និងណៃសេរីយ៉ា(Nigeria) ក្នុងឆ្នាំ១៩៩៣ លទ្ធផលនៃការបោះឆ្នោតបែបនេះអាចត្រូវគេបដិសេធ ហើយ“អ្នកឈ្នះ”នឹងត្រូវទទួលការសំឡុត ចាប់ខ្លួន ឬក៏អស់ជីវិត ។ ពួកផ្ដាច់ការមិនមែនចូលចិត្តការបោះឆ្នោត ដែលអាចដកគេចេញពីបល្ល័ង្កនោះឡើយ ។

មនុស្សជាច្រើនដែលកំពុងរងគ្រោះក្រោមរបបផ្ដាច់ការ ឬក៏រត់ចោលស្រុកដើម្បីជៀសអោយផុតពីកណ្ដាប់ដៃពួកផ្ដាច់ការ ពុំមានជំនឿថា អ្នកដែលគេជិះជាន់អាចរំដោះខ្លួនឯងកើតឡើយ ។ គេរំពឹងថា មានតែអ្នកឯទៀតទេ ដែលអាចជួយគេកើត ។ អ្នកទាំងនេះ ទុកចិត្តទៅលើកំលាំងពីក្រៅស្រុក ។ គេជឿថា មានតែជំនួយអន្តរជាតិទេ ដែលមានកំលាំងគ្រប់គ្រាន់ ដើម្បីរំលំរបបផ្ដាច់ការ ។

ជួនកាល ការយល់ឃើញថា អ្នកដែលគេជិះជាន់ពុំអាចធ្វើអ្វីៗអោយមានប្រសិទ្ធភាព ជាការត្រឹមត្រូវក្នុងរយៈពេលមួយ ។ ជារឿយៗ អ្នកដែលគេជិះជាន់

មិនចង់ ហើយក៏ពុំអាចតស៊ូ ក្នុងរយៈពេលខ្លី ពីព្រោះអ្នកទាំងនោះគ្មានជំនឿទៅលើសមត្ថភាពរបស់ខ្លួនឯង ក្នុងការប្រឈមមុខតទល់នឹងរបបផ្តាច់ការដ៏ឃោរឃៅ ហើយគេមិនដឹងធ្វើយ៉ាងណា ដើម្បីជួយខ្លួនឯងកើត ។

ដូច្នេះ គេអាចយល់បានថា មនុស្សជាច្រើនបានដាក់សេចក្តីសង្ឃឹមទៅលើអ្នកដទៃ ក្នុងការរំដោះនេះ ។ កំលាំងពីក្រៅនេះ មានជាអាទិ៍អាចជា"មតិសាធារណជន" អង្គការសហប្រជាជាតិ ប្រទេសណាមួយ ឬក៏ការដាក់ទណ្ឌកម្មខាងសេដ្ឋកិច្ច និងនយោបាយពីសំណាក់អន្តរជាតិ ។

រូបភាពបែបនេះហាក់ដូចជាធ្វើអោយគេស្រួលអារម្មណ៍ ប៉ុន្តែការរំពឹងលើអ្នកជួយពីក្រៅនេះ មានបញ្ហាច្រើន ។ ការទុកចិត្តបែបនេះអាចខុសស្រឡះ ។ ជាធម្មតា គ្មានបរទេសណាមកស្រោចស្រង់ទេ ហើយប្រសិនបើមានបរទេសណាមួយចូលមកធ្វើអន្តរាគមន៍មែន គេពុំអាចទុកចិត្តលើបរទេសនោះបានឡើយ ។

គេត្រូវបញ្ជាក់អំពីការពិតជាក់ស្តែង ដែលគេមិនចង់ដឹងឮ ពាក់ព័ន្ធទៅនឹងការពឹងផ្អែកលើអន្តរាគមន៍បរទេស ដូចខាងក្រោមនេះ ៖

- ជារឿយៗ ពួកបរទេសនឹងអត់អោន ឬក៏ជួយរបបផ្តាច់ការ ដើម្បីអោយបានផលប្រយោជន៍គេខាងសេដ្ឋកិច្ច ឬនយោបាយ ។
- ពួកបរទេសក៏អាចបោះបង់ចោលពួកអ្នកដែលគេជិះជាន់ ដើម្បីផលប្រយោជន៍អាថ៌កំបាំងមួយផ្សេងទៀត ជាជាងរក្សាពាក្យសន្យាថា ជួយធ្វើការរំដោះ ។
- ពួកបរទេសខ្លះនឹងប្រឆាំងតទល់របបផ្តាច់ការ ក្នុងករណីដែលគេចង់ត្រួតត្រាប្រទេសខាងផ្នែកសេដ្ឋកិច្ច នយោបាយ ឬក៏កំលាំងយោធា ។
- ពួកបរទេសអាចចូលរួមយ៉ាងសកម្ម ដើម្បីគោលបំណងល្អត្រឹមត្រូវ តែក្នុងករណីណាដែលចលនាតស៊ូក្នុងស្រុក បានធ្វើអោយរបបផ្តាច់ការផ្តើមរង្គោះរង្គើរួចទៅហើយ តាមរយៈការធ្វើអោយអន្តរជាតិចាប់អារម្មណ៍ទៅលើភាពឃោរឃៅរបស់របបនោះ ។

ជាធម្មតា របបផ្តាច់ការកើតមានឡើង ដោយសារការបែងចែកអំណាចផ្ទៃក្នុងនៅក្នុងស្រុក ។ ប្រជាពលរដ្ឋ និងសង្គមមានលក្ខណៈទន់ខ្សោយ ដែលពុំអាចបង្កបង្កើតជាបញ្ហាដល់របបផ្តាច់ការបាន ។ ថ្វីបើរបបផ្តាច់ការអាចបានចំណេញឬក៏ចុះទន់ខ្សោយ ដោយសារអំពើរបស់អន្តរជាតិ ជីវិតរបស់គេស្ថិតលើកត្តាក្នុងស្រុកស្ទើរតែទាំងស្រុង ។ ប៉ុន្តែការដាក់សំពាធអន្តរជាតិ អាចបានផលប្រយោជន៍ច្រើន នៅពេលដែលគេគាំទ្រចលនាតស៊ូក្នុងស្រុក ដែលមានកំលាំងខ្លាំង ។ ឧទាហរណ៍ ការធ្វើពហិការសេដ្ឋកិច្ចអន្តរជាតិ ការផ្តាច់សកម្មភាពអន្តរជាតិអ្វីមួយ ការដកទូត ការបណ្តេញចេញពីអង្គការអន្តរជាតិនានា ការថ្កោលទោសពីក្រុមនានានៃអង្គការសហប្រជាជាតិ ឬក៏អំពើណាមួយបែបនេះ អាចជាជំនួយយ៉ាងខ្លាំង ។ ប៉ុន្តែ ប្រសិនបើគ្មានចលនាតស៊ូផ្ទៃក្នុងអោយបានខ្លាំងក្លាទេនោះ អំពើបរទេសបែបនេះ ក៏ប្រហែលជាគ្មានដែរ ។

ការទទួលស្គាល់ការពិត

ការធ្វើសេចក្តីសន្និដ្ឋានគឺជាការលំបាក ។ នៅពេលដែលគេចង់រំលំរបបផ្តាច់ការ អោយបានសំរេចដូចប្រាថ្នា ជាមួយនឹងការខូចខាតយ៉ាងតិចបំផុតនោះ គេមានកាតព្វកិច្ចបួន ដែលត្រូវធ្វើភ្លាមៗ ៖

- គេត្រូវពង្រឹងចលនាប្រជាពលរដ្ឋដែលស្ថិតនៅក្រោមការជិះជាន់ អោយមានទឹកចិត្តម៉ឺងម៉ាត់ ការទុកចិត្តលើខ្លួនឯង និងទេពកោសល្យខាងការតស៊ូ ។
- គេត្រូវពង្រឹងឯករាជភាពនៃស្ថាប័ននានារបស់ប្រជាពលរដ្ឋដែលស្ថិតនៅក្រោមការជិះជាន់ ។
- គេត្រូវបង្កើតអោយមានក្រុមប្រឆាំងផ្ទៃក្នុងដែលខ្លាំងក្លា ។
- គេត្រូវរៀបចំអោយមានផែនការយុទ្ធសាស្ត្រចំបងសំរាប់ការរំដោះ និងអនុវត្តផែនការនេះយ៉ាងប៉ិនប្រសប់ ។

ការតស៊ូរំដោះគឺជាពេលសំរាប់ការពឹងពាក់លើខ្លួនឯង ហើយនិងការពង្រឹងផ្ទៃក្នុងរបស់ក្រុមតស៊ូ ។ ដូចដែលលោក ឆាល ស្ទួតផាណែល (Charles Steward Parnell) បានស្រែកប្រកាស នៅពេលគេធ្វើយុទ្ធនាការកូដកម្មប្រឆាំងនឹងថ្លៃឈ្នួលផ្ទះ នៅប្រទេសអាយឡិន (Ireland) ក្នុងឆ្នាំ១៨៧៩ និង១៨៨០ ៖

"ការពឹងពាក់លើរដ្ឋាភិបាលជាការឥតប្រយោជន៍...អស់លោកអ្នកត្រូវរំពឹងតែទៅលើការតាំងចិត្តរបស់អស់លោកអ្នក...សូមជួយខ្លួនឯង ដោយឈរជាមួយគ្នា...ពង្រឹងគ្នាឯងដែលទន់ខ្សោយ...ប្រមូលផ្តុំគ្នា រៀបចំខ្លួន... ហើយអស់លោកអ្នកត្រូវឈ្នះ...នៅពេលដែលអស់លោកអ្នកតំរូវអោយគេដោះស្រាយបញ្ហានេះ ពេលនោះទើបបញ្ហានេះត្រូវគេដោះស្រាយបាន" ។

នៅចំពោះមុខកងកំលាំងដែលពឹងផ្អែកលើខ្លួនឯង ដែលមានយុទ្ធនាការល្អ សកម្មភាពដែលពោរពេញទៅដោយសេចក្តីក្លាហាននិងវិន័យ របបផ្តាច់ការនឹងត្រូវដួលរលំនៅទីបំផុត ។ ប៉ុន្តែលក្ខខណ្ឌទាំងបួនខាងលើ គឺជាការងារតិចបំផុតដែលគេត្រូវបំពេញ ។[៤]

ការពិគ្រោះខាងលើនេះបញ្ជាក់ថា ការរំដោះពីរបបផ្តាច់ការនៅទីបំផុត ស្ថិតនៅលើសមត្ថភាពប្រជាពលរដ្ឋក្នុងការរំដោះខ្លួនឯង ។ ករណីជោគជ័យនៃនយោបាយរើបម្រះ ឬក៏ការតស៊ូអហិង្សាដើម្បីផលប្រយោជន៍នយោបាយខាងលើនេះ មានន័យថា គេមានមធ្យោបាយសំរាប់អោយប្រជាពលរដ្ឋរំដោះខ្លួនឯង ប៉ុន្តែគេពុំទាន់បានយកមធ្យោបាយនោះទៅពង្រីកប្រើប្រាស់ ។ យើងនឹងពិនិត្យមើលមធ្យោបាយនេះ អោយបានពិស្តារ ក្នុងជំពូកខាងក្រោយ ។ ប៉ុន្តែជាដំបូង យើងគួរវិភាគអំពីវិធីចរចា ដែលគេថាអាចជាមធ្យោបាយមួយសំរាប់រុះរើរបបផ្តាច់ការ ។

---

[៤] ប៉ាទ្រីក សាស្សហ្វីល អូហេគហ្គាធី (Patrick Sarsfield O'Hegarty), *ប្រវត្តិសាស្ត្រនៃប្រទេសអាយឡិន (Ireland) ក្រោមសហព័ន្ធ, ១៨៨០-១៩២២*, ឡុនដុន (London) : មេធូន (Methuen) ទំព័រទី ៤៩០-៤៩១